

בתואר הנכבד: "גדול האחרונים".

הג"ר אריה לייב הלוי עפשטיין, בעל ספר "הפרדס", כותב אליו בראש איגרת אודות מתן קבלת סמיכה' לשוחטים בזה"ל: "שלום למר ולתורתו, אשרי יולדתו והורתו"^א.

הוראותיו והכרעותיו של רבנו נתקבלו לדורות עולם. כך מעיד הגה"ק בעל ה'תפארת שלמה' מראדאמסק [עה"ת, ליקוטים חדשים תשובה למו"ה שמואל זנוויל צבי נ"י אות ב] וז"ל: "כל המורים הולכים אחריו כידוע לי מכמה קהלות שמורים כדבריו"^ב.

בספר "סוגה בשושנים" על וסתות, להג"ר יואל יהודה ב"ר משה אב"ד קופיל שבוואהלין [סימן ב ס"ק לז ד"ה ומ"מ] כותב עליו: 'וגם בדין זה דהסדרי טהרה גופיה אין בידי להקל, שהוא עמוד ההוראה בהלכות נדה'. כעין זה מוסר הגה"ק בעל 'ערוגות הבושם' מחוסט במכתב הדרכה לבנו: "וקבלתי מרבתי שהחוות דעת וסדרי טהרה הן המה הפוסקים בהלכות נדה, ודעתם היא המכרעת".

גם אם לפעמים יצאו מגדולי הפוסקים להשיג עליו, עשו זאת מתוך הערצה מופלגת. לעתים אנו מוצאים שחלקו עליו להלכה אך לא לידי מעשה, כגון בשו"ת 'דברי חיים' להגה"ק מצאנז [יו"ד ח"א סימן לג] שכתב: "וגם אני בעניי הבאתי ראיה שלא כדברי הסדרי טהרה, מכל מקום

כבר ברשותו ומכנהו אחד מגדולי האחרונים", וכן גם בסימן קמ"ד.

וראה גם בסימן קס"ט שנכתב בשנת תקצ"ג שכתב בתו"ד וז"ל: 'ובחיי כי אחר שחדשתי זו מצאתי שכ"כ בסדרי טהרה [סימן קצד ס"ק ז]. והוא כתב באולי ואפשר והביא ראיות וסברות אחרות, והנלע"ד שזה ברור ואמת', ע"כ. וכן בסימן קצ"ז וז"ל, והגון סדרי טהרה החליט קולא זו לחלוטין וכו' ומי יבוא אחריהם ח"ו אפילו להחמיר עכ"ל. וחזונו מזה גדול הערכתו לרבינו הס"ט. ציין לזה בהסכמתו ר' יעקב מאיר שטרן שליט"א עיי"ש.

ב) והוא לו נדפסה בספר 'מנחת יוסף' על הלכות שחיטה, להגה"ח רבי יוסף אריה פרעגער זצ"ל [ראש השו"בים דק"ק בריסק בתקופת מהרי"ל דיסקין זי"ע; כתביו ראו אור בספר כתב ר"י שו"ב], בשו"ת שבסוף חלק א' [עמוד 29] וז"ל: 'העתיק מכת"י קודש מגיה"ק מהגאון האמיתי המפורסם בדורו המקובל אלקי מוה' ארי' לייב זצ"ל אבד"ק קאניסבערג בעל הפרדס שכתב להגאון בעל סדרי טהרה בשנת תקי"ב כ"ו שבט בענין שו"ב שנאבד הרגשתו ולא העתקתי הפולפולים להאריכות וגם היה בלוי בכמה מקומות, אך לקטתי בקיצר מילין הנוגע לענין זה היוצאים מקירות לב הגאון וצדיק ז"ל אשר העתקתי מגוף הכת"י אשר הנהו נכדו הרב נ"י.

"שלום למר ולתורתו אשרי יולדתו והורתו, ה"נ אוה"נ הרב הגדול שבת עוז ומגדול פ"ה ע"ה נ"י בידעי ומכירי קאמינא כ"ש מפארים ומהללים כ"מ אלחנן נרו אב"ד ומ"צ דק"ק פארדאן", עיי"ש כל התשובה.

ג) וז"ל: 'ואפרש כוונתי בזה, כי דעת הרב "בעל סדרי טהרה" בסימן קצ"ז ס"ק צ"ה להתיר לגמרי הקרטין האלו, ואפילו ביום הראשון ובלא פסיקת טהרה כנראה מדבריו. וכל המורים הולכים אחריו כידוע לי מכמה קהלות שמורים כדבריו, אך מחמת שהרב בעל חכמת אדם החמיר בג' ימים הראשונים, ע"כ נ"ל להכריע שבאם היה יום אחד שלם לגמרי דהיינו פסיקת טהרה וגם בדיקת פעם אחד ביום הראשון, שוב יש לסמוך בלי שום פקפוק על הרב בעל "סדרי טהרה", עכ"ל. עיי"ש.

קשה לעשות מעשה נגד הסדרי טהרה" [וע"ע בשו"ת בית שלמה יו"ד ח"ב סוף סימן יז].

מן העניין לציין את דברי רבנו המחודדים בחידושיו למסכת נדה [חדוד הלכות נח, ב], לבאר את לשון שאמר "לדברי אין קץ", ולא אמר "אין סוף", כי לשיטתו שהחמיר בכתמים וממילא לא יבוא הקץ, מפני שמובא במסכת נדה "אין בן דוד עד שיכלו כל הנשמות שבגוף", ומחמת חומרתו זו לא יבוא סוף לגלות...

ויש מוסיפים עוד, שזו הסיבה שבטור והשולחן ערוך, מובאים הלכות בסימן ק"ץ, כדי לרמז את עניין הקץ...

אוצר החכמה

למרות שספרו של רבנו נודע בשערים ועלה על שולחן מלכים, מאן מלכי רבנן, נותרה דמותו הכבירה לוטה בערפל, ולא נודעו לנו כי אם פרטים מועטים מזעיר אודות תהלוכות ימי חי רבנו, וזאת עקב הצטנעותו הרבה ושפלות רוחו.

וכך כותב בנו הג"ר יהודה לייב בהקדמתו לספר רבנו: "הן בעודנו חי אוצריו לא פתח ביתה, הצניע לכת עם אלהים ועם קדושים נאמן רוח מכסה דבר לא שזפתו עין רואי, ולא ידע איש את גבורתו וחין ערכו, ועל זה אמרו [חולין ז, ב] גדולים צדיקים במיתתן כו', כי אז יבריקו כשחר נכון מוצאו ניצוצי אור תורתם, מאשר יניחו אחריהם ברכתם, מלתא דבחיים לא סבירא להו לעשות להם שם כשם הגדולים אשר בארץ וליטול עטרה לעצמן וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי, אשור האי ואשור האי, עכ"ל.

יצאנו ללקט בשיבולים ולאסוף כעמיר גורנה את הנהגותיו ופרקי חייו של רבנו, כדי להאיר את דמותו הכבירה ולשמר לדורות את בבואתו של האי גאון וצדיק, אשר העניק חמה בקומתו. צעדנו בעקבות בנו שכותב בהקדמה הנ"ל: 'ואגב אורחיה אשתמע קצהו שבח ופרשת גדולת מר אביו הגאון האמיתי זצוק"ל ואת כל אשר קרהו, וגלגולי סבותיו עד שבא לכלל ישוב שאר חבריו והחבורים היקרים הללו בדרך קצרה', וכן ליקטנו פירורים משולחן גבוה, ממכתבי גדולי הדור שהופנו אל רבנו.

מהצבתו וימי נעוריו

רבנו נולד בשנת תע"ד¹, לאביו הצדיק הגאון האמיתי החסיד² רבי שמואל זנוויל אשכנזי³,

(ד) כי בפטירתו בשנת תק"ח היה בן ס"ז, כעדות בנו בהקדמתו.

(ה) לשון נכדו ר' יצחק דנציג, בשער ספריו.

(ו) מוזכר בשו"ת ב"ח ישנות סימן ע': "שמואל נקרא זנוויל אשכנזי. ונאום צבי הירש בלא"א מוהרר"ש מרגליות יצ"ו. ונאום הצעיר מאיר בלא"א נתן שליט"א, וייתכן שהוא גם המוזכר בשו"ת ב"ח החדשות סימן סג: "נאום אברהם הלוי עפשטיין. ונאום שמואל המכונה זנוויל בלא"א הר"ר מענדיל שליט"א. ונאום צבי הירש לוי בן כבוד א"א הגאון מוהר"ר אליעזר זצ"ל סג"ל".